

Історичні аспекти та перспективи розвитку баскетболу в незалежній Україні як професійного виду спортуОстапенко Ю. О.¹, Стасюк Р. Н.¹, Долгова Н. О.¹, Салатенко І. О.²¹Сумський державний університет²Сумський національний аграрний університет

Анотація. Стаття присвячена формуванню знань з історії розвитку баскетболу в часи незалежної України, необхідних у професійному становленні майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту. У статті розглядаються історичні аспекти та перспективи розвитку професійного баскетболу в Україні. Висвітлено відомості, на підставі узагальнення теоретичного матеріалу про здобутки українських спортсменів, тренерів, фахівців українського баскетболу на міжнародній арені. **Мета дослідження** – полягає у визначенні історичних аспектів становлення та перспектив розвитку баскетболу, як професійного виду спорту. **Результати дослідження.** Відображено новітній шлях історії розвитку баскетболу розпочинається з 1991 року, року проголошення незалежної України. З 1992 року в Україні створюється власний Національний олімпійський комітет. В цьому році на державному рівні затверджується самостійна громадська організації ФБУ (Федерації баскетболу України). У 1993 р. було прийнято Закон України «Про фізичну культуру і спорт», який надавав право на утворення структур професійного спорту. У 1993 році НОК України остаточно визнається Міжнародним Олімпійським Комітетом. У 1995 році жіноча збірна команда України вперше виборола звання чемпіонів Європи. У 2005 році засновано перший професійний баскетбольний клуб «БК Київ». У зв'язку зі змінами у правилах з організацією проведення змагань ФБУ у чемпіонаті країни вперше дозволено приймати участь іноземним баскетболістам. У державі відбуваються зміни стандартів у Національній стратегії розвитку освіти, фізичної культури та спорту до 2021 року, Національній стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні до 2025 року. Розглянуто декілька напрямків вирішення проблеми відносно розвитку професійного спорту в Україні. Доповнено дані про важливе значення студентського спорту, фізичного виховання та баскетболу у закладах вищої освіти. Дослідження дали змогу визначити ключові історичні події, найбільш вагомі здобутки спортсменів, тренерів, організаторів, у становленні баскетболу на професійному рівні, умови подальшого розвитку в Україні. **Висновки.** Наданий матеріал надає можливість ознайомитися з історичними аспектами становлення баскетболу як професійного виду спорту в Україні та перспективами його розвитку у майбутньому. Формування знань з історії розвитку, сучасного стану, перспектив розвитку баскетболу необхідно для інтелектуального світогляду молоді, засвоєння теоретичного матеріалу з дисциплін: «Історія спорту», «Теорія і методика спортивних ігор», «Професійний спорт», якісної підготовки майбутніх фахівців з баскетболу.

Ключові слова: баскетбол; професійний спорт; історія; команда; федерація; розвиток.

Вступ. Баскетбол, як засіб фізичного виховання, широко використовується у закладах середньої та вищої освіти оскільки є захоплюючим, емоційним ігровим засобом підвищення рухової активності, розвитку рухових якостей, сприяє досягненню високого

рівня працездатності функціональних систем організму, психофізіологічних якостей, всебічному зміцненню здоров'я і активному відпочинку (Поплавський, et al., 2019; Остапенко, 2020; Балацька, & Головачук, 2021).

В умовах військового стану, пандемії, проведення занять у дистанційних формах навчання баскетбольне життя на ігрових

майданчики України значно зменшилося. Втім це не є причиною зовсім забувати улюблену гру мільйонів прихильників.

Життя триває, навчання у ЗВО продовжується і ми маємо нагоду озирнутися, пригадати історію, шлях розвитку цієї популярної гри.

Одним із основних чинників, що суттєво впливає на якість підготовки майбутніх фахівців з баскетболу є якість отриманих знань з історії обраного виду спорту.

В історії нашої країни 1991 рік – визначений як знаменний час пробудження свідомості усього українського народу. Саме з цього часу розпочинається новітня історія розвитку баскетболу.

Історичні події розвитку українського баскетболу висвітлювали у своїх публікаціях (Хромаєв, & Волошин, 2006; Поплавський, & Маслова, 2013; Сушко, 2018; Безмилов, & Шинкарук, 2020).

Починаючи з часів незалежності України баскетбол разом з іншими видами спорту опинився у дуже важкому стані: зміни у структурі управління, погіршилося матеріальне становище спортивних клубів, колективів фізичної культури, підприємств за рахунок яких відбувалась підготовка баскетбольних команд (Сушко, 2018; Балацька, & Головачук, 2021). Через скрутне фінансове становище збірні, клубні команди країни не змогли у повній мірі представляти Україну на міжнародній арені.

Від'їзд провідних баскетболістів країни спричинив зниження видовищності національного чемпіонату як з точки зору його привабливості для глядачів, засобів масової інформації та спонсорів, так і як основного чинника підвищення ефективності підготовки гравців, їхньої індивідуальної та командної майстерності.

Отже масовий від'їзд провідних спортсменів у зарубіжні професійні клуби, на перших порах, мав негативний вплив на стан і розвиток спорту як в Україні, так і в інших пострадянських країнах. Проте, з іншого боку, численні провідні спортсмени отримали унікальну можливість познайомитися з

організаційними засадами професійного спорту та передовими технологіями побудови процесу підготовки спортсменів у провідних професійних клубах, що надало їм можливість суттєво покращити свою спортивну майстерність, досягти гучних успіхів у змаганнях і укласти в подальшому вигідні контракти. Це, у свою чергу, сприяло зростанню іміджу України на міжнародній арені.

Успішні виступи окремих українських спортсменів у змаганнях професіоналів, високі заробітки та широка популярність сприяли зростанню інтересу до відповідних видів спорту в Україні і, як наслідок, зростанню масовості та майстерності молодих українських спортсменів.

Важливим наслідком міграції українських спортсменів до зарубіжних професійних клубів, необхідно вважати і подальше їх повернення в Україну з досвідом організації підготовки баскетболістів в провідних професійних лігах світу.

Видатний український баскетболіст Олімпійський чемпіон Олександр Волков, визнаний одним з кращих гравців Європи і світу у 1986–1988 рр., який є почесним членом Федерації баскетболу України, має практичний досвід у підготовці професійних баскетболістів NBA вимагає принципово нового, творчого підходу до спортивного вдосконалення, пошуку індивідуальних резервів, формування самобутньої моделі ігрових дій, що відповідає природним задаткам, харизматичністю у виконанні технічних дій кожним окремим гравцем, дає зрозуміти наскільки великі розбіжності у підході до підготовки між європейським та американським баскетболом.

На нашу думку одним із найважливіших актуальних питань на даний час розвитку сучасного баскетболу є пошук перспективних шляхів його вдосконалення, враховуючи власний досвід, досвід кращих баскетбольних країн світу і недоліки у системі організації і підготовки вітчизняних баскетболістів.

Зв'язок з науковими планами, темами. Роботу виконано відповідно теми

«Біосоціокультурні аспекти підготовки студентів на сучасному етапі розвитку спорту» науково-дослідної роботи кафедри фізичного виховання і спорту СумДУ на 2021-2026 роки. Державний реєстраційний номер: 0121U113654.

Мета дослідження – визначити і проаналізувати історичні аспекти становлення баскетболу та перспектив розвитку як професійного виду спорту в Україні.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати спеціальну наукову літературу з питань розвитку і становлення баскетболу як професійного виду спорту у незалежній Україні.
2. Визначити історичні події, досягнення баскетболу України та перспективи його розвитку як професійного виду спорту.

Матеріал та методи дослідження. Теоретичний аналіз та узагальнення наукової літератури, даних всесвітньої мережі Інтернет.

Результати дослідження та їх обговорення. За часи становлення України баскетбол зазнав як злетів так і падінь, робота тривала і збільшувались міста, де баскетбол набував популярності, федерація працювала над постійними питаннями щодо підвищення рівня техніко-тактичної підготовки баскетбольних команд, збільшувалася кількість колективів у чемпіонатах України, помітно зростає якість гри, адже постійні семінари для тренерів дають відповідний результат.

Завдяки активній роботі досвідчених фахівців з баскетболу, членів і керівників Федерації баскетболу України (Б. Корбана, В. Осипова, В. Горбуліна, З. Хромаєва та ін.) вдалося зберегти організаційну структуру і систему підготовки баскетболістів, їх наполеглива діяльність не дала занепасти розвитку баскетбольної гри в Україні.

Так з аналізу статистичних даних відомо, що у першому чемпіонаті незалежної України з баскетболу брало участь всього сім жіночих і вісім чоловічих команд, то у наступному, другому – 36 чоловічих і 18 жіночих баскетбольних команд, які в свою чергу

були розподілені на три чоловічі ліги і три жіночі (Хромаєв, & Волошин, 2006; Хижняк, 2016; Сушко, 2018).

У наступних ігрових сезонах жіноча команда «Динамо» Київ п'ять разів поспіль ставала чемпіоном України, здобувала вагомі перемоги на престижних міжнародних турнірах, динамівки Олена Жирко та Марина Ткаченко у складі збірної Співдружності на олімпійських іграх 1992 році у Барселоні виборюють золоті винагороди. До складу чоловічої збірної команди на XXV Олімпійські ігри, що відбувались у Барселоні в складі збірної СНД, були включені Олександр Білостінний, Олександр Волков. В їхньому активі лише четверте завойоване місце (Хромаєв, & Волошин, 2006).

У 1992 році створюється власний Національний олімпійський комітет України.

Після розвалу СРСР було отримано самостійність і в баскетболі – 28 лютого 1992 року на державному рівні в Україні зареєстровано Федерацію баскетболу України (ФБУ), а 10 липня цього ж року Україна стала повноправним членом ФІБА (Міжнародна Федерація Баскетболу). З цього часу Україна можемо відправляти свої баскетбольні команди на різні міжнародні баскетбольні форуми.

У 1993 р. було прийнято Закон України «Про фізичну культуру і спорт», який надавав право на утворення структур професійного спорту. Одними з перших в Україні були сформовані професійні баскетбольна та футбольна ліги. Проте інтенсивному розвитку професійного баскетболу заважала відсутність сучасних спортивних споруд, придатних для проведення змагань та проведення комерційної діяльності, недостатня популярність баскетболу та великі видатки на утримання професійних клубних команд. Незначна кількість команд в Суперлізі, половина з яких відверті аутсайтери і, як наслідок, недостатня кількість ігор в сезоні та недостатній рівень конкуренції не сприяли ефективному зростанню спортивної майстерності гравців у національному чемпіонаті, що у подальшому гальмувало

розвиток професійного баскетболу в Україні (Павленко, 2018).

У 1993 році НОК України остаточно визнається Міжнародним Олімпійським Комітетом. НОК активно підтримує створення самостійної громадської організації ФБУ (Федерації баскетболу України). Згідно зі статутом федерації тільки вона мала право формувати баскетбольні клубні, національні збірні команди з баскетболу, заявляти їх для участі у міжнародних змаганнях.

Починаючи з 1994 року з приходом нових сил до керівництва вітчизняним баскетболом відмічається позитивні зміни у внутрішньому чемпіонаті країни з баскетболу. Зростає рівень конкуренції, з'являються перші професійні баскетбольні клуби у Києві, Одесі, Миколаєві, Харкові, Маріуполі, Донецьку, Дніпропетровську та Львові. У чемпіонаті чоловічої суперліги у складах команд вперше з'являються закордонні гравці.

Як наслідок, результати професійної перебудови не змусили себе довго чекати. Три роки підготовки знадобилося для того щоб жіноча збірна України, очолювана В. Рижковим, вперше виборола звання чемпіонів Європи у 1995 році. Проходить рік і ця досвідчена команда виборює право приймати участь в Олімпійських іграх 1996 році в Атланті.

На початку 2000-х років ситуація в українському баскетболі дещо змінилася у кращу сторону. У 2001 році до цієї ж ліги через сито відбіркового турніру пробився й другий відомий український клуб – МБК «Одеса». У подальшому було засновано конкурентноспроможні команди в Маріуполі, Южному, Сумах та інших містах країни. Такі кардинальні зміни сприяли зростанню конкуренції в національному чемпіонаті і, як наслідок, підвищенню рівня спортивної майстерності гравців, що позитивно позначилося на виступах клубних команд на міжнародній арені.

Молодь теж намагається підтримати темп дорослих команд країни. На першості чемпіонату Європи серед дівчат у 2003 році наша команда стала

бронзовими призерами. На першості Європи серед юніорок у 2004 році входить в п'ятірку найкращих команд Європи.

Не хоче відставати від досягнень дівчат баскетбольна збірна чоловіків, керована Г. Защуком, яка у 2005 році займає друге місце на Всесвітній Універсіаді, поступившись тільки американцям. У наступному році виступає у фіналі чемпіонату Європи.

У 2005 р. «БК Київ» вперше в історії українського баскетболу став віце-чемпіоном Євроліги ФІБА. Проте команда досягла цього успіху завдячуючи легіонерам (головний тренер і провідні гравці). З ініціативи колишнього легіонера NBA О. Волкова в Києві створено професійний баскетбольний клуб «БК Київ», котрий було включено до числа команд Північноєвропейської баскетбольної ліги (NEBL).

Цей час є потужним в історії розвитку баскетболу України, оскільки жіночі і чоловічі клубні команди здобувають неодноразові перемоги на професійними клубними командами Європи.

В чемпіонаті країни беруть участь 18 жіночих та 56 чоловічих баскетбольних команд.

У чоловічому чемпіонаті, у зв'язку з великою кількістю команд бажаючих взяти участь, відбувається розподіл команд за рівнем майстерності, на три групи – Першу, Вищу, Суперлігу. Створюються юнацькі, кадетські, юніорські збірні, які виступали на європейському рівні. Чемпіонати України вирости не тільки кількісно але і якісно. Помітно і зростання технічного обслуговування змагань.

У 1994 році жіноча національна збірна команда, керована Володимиром Рижовим, пройшла через складне кваліфікаційне сито і вийшла до фінальної стадії європейського чемпіонату. У 1995 році у фіналі, який відбувався у словацькому місті Брно, жіноча збірна команда країни виборола звання чемпіонів Європи.

У цей час на внутрішньому чемпіонаті вдало виступала чоловіча команда «Будівельник», яка завойовала

звання чемпіона незалежної Україна шість разів! Чоловіча національна збірна України вперше на європейську першість потрапила в 1997 році, де зайняла 13 місце. Нажаль, через два роки європейські команди змагалися без участі українських баскетболістів. Ще через два роки, у 2001 р., а потім і в 2003 – посіли 13 та 16 місця, відповідно.

У 2005 році на Всесвітній Універсіаді під керівництвом головного тренера Геннадія Защука збірна команда студентів України у турецькому Ізмірі здобула почесне друге місце слідом за командою США. У наступних 2006–2007 роках з ініціативи ФБУ створюється Студентська Ліга, а у 2005 р. – Аматорська Ліга України. Популярність Аматорської ліги одразу засвідчує факт, що в І Чемпіонаті країни прийняло участь 75 колективів.

Наступною формою популяризації баскетболу серед населення України стало у 2008 р. створення Української Баскетбольної Ліги (УБЛ), президентом Ліги обрано М. Ю. Броцького. УБЛ спільно з ФБУ об'єднавши 22 професійні команди УБЛ реалізували декілька нових проектів: «Матч зірок УБЛ», «Фінал чотирьох УБЛ». Популярність Ліги стрімко зростала, і вже в 19-ому Чемпіонаті України, сезону 2009–2010 рр. представлено 338 команд, які склали вищу, першу і другу ліги. Впродовж чотирьох років, з 2007 по 2011 рр., задля підвищення рівня майстерності підготовки тренерів, ФБУ провела 23 семінари, в яких взяло участь 1216 осіб (Хромаєв, & Волошин 2006; Балацька, & Головачук, 2021).

У 2013 році чоловіча національна збірна команда України, на чолі з професійним американським тренером Майком Фрателло блискуче пройшла відбірковий турнір, зайнявши друге місце у своїй відбірковій групі, і здобула путівку на фінальний турнір чемпіонату Європи з баскетболу 2013 року, який проходив у Словенії. За результатами жеребкування збірна України потрапила до групи «А» разом з сильними командами Бельгії, Ізраїлю, Німеччини, Франції та

Великобританії. За підсумками чемпіонату команда України посіла 6 місце, увійшовши в 7 кращих збірних Євробаскету 2013 року. Зайнявши на чемпіонаті Європи 2013 р. 6-е місце національна збірна України, вперше у своїй історії здобула право грати на чемпіонаті світу.

У цей час з обранням на новий термін президентом ФБУ (2015 р.) М. Ю. Броцького, в Україні почала зростати позитивна статистика будівництва спортивних залів. У серпні 2015 р. ФБУ уклала угоду з Міністерством Молоді та Спорту України, про допомогу в отриманні фінансування на організацію та проведення змагань, удосконалювались питання законодавчої діяльності, питання підвищення заробітної плати тренерам-викладачам ДЮСШ.

У державі було прийнято проекти якісної перебудови у стратегії розвитку освіти та фізичної культури, які відображено у програмах: «Національної стратегії розвитку освіти, фізичної культури та спорту до 2021 року»; «Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року», що позитивно впливає на процеси професійного розвитку баскетболу в Україні (Павленко, 2018; Сушко, 2018; Безмилов, & Шинкарук, 2020).

Наступним етапом популяризації баскетболу є розвиток баскетболу 3Х3. Створення окремої федерації у 2006 р., спочатку під назвою «Федерація вуличного баскетболу», пізніше – «Федерація баскетболу 3Х3 України» або «ФБУ 3Х3» у 2013 р., зробили популярність цієї гри настільки великою, що в рік проводились до 200 турнірів (Мітова, & Оніщенко, 2016; Балацька, & Головачук, 2021).

У баскетболі 3Х3 досягнуті великі успіхи жіночої збірної команди України – у 2015 році у м. Баку срібло Європейських ігор, у 2016 р. срібні медалі чемпіонату світу в Китаї, за що отримано нагороду «Команда року», у 2017 р. бронзу чемпіонату світу в Німеччині. У 2018 р. на чемпіонаті світу в китайському м. Сіані

жіноча збірна України U-23 з баскетболу 3Х3 завоювала бронзові медалі.

Процеси перебудови по різному вплинули на розвиток баскетбольних клубів та результати виступів національних збірних команд. Останнім часом досить розповсюдженою є практика виступів за збірну команду лігалізованих іноземних гравців, які отримали громадянство України. Вітчизняний баскетбол вперше на собі відчув вплив цих змін наприкінці ХХ століття. Для участі в

матчах української Суперліги запрошувалися іноземні баскетболісти. Так, за даними дослідження Безмилова М. та Шинкарук О. (2020) на початку 2000-х років кількість іноземних баскетболістів в українських клубах не перевищувала 10 % (рис. 1). Ситуація різко змінилась в середині 2000-х років: їх кількість в українському чемпіонаті зросла до 40 % та мала тенденцію до подальшого зростання.

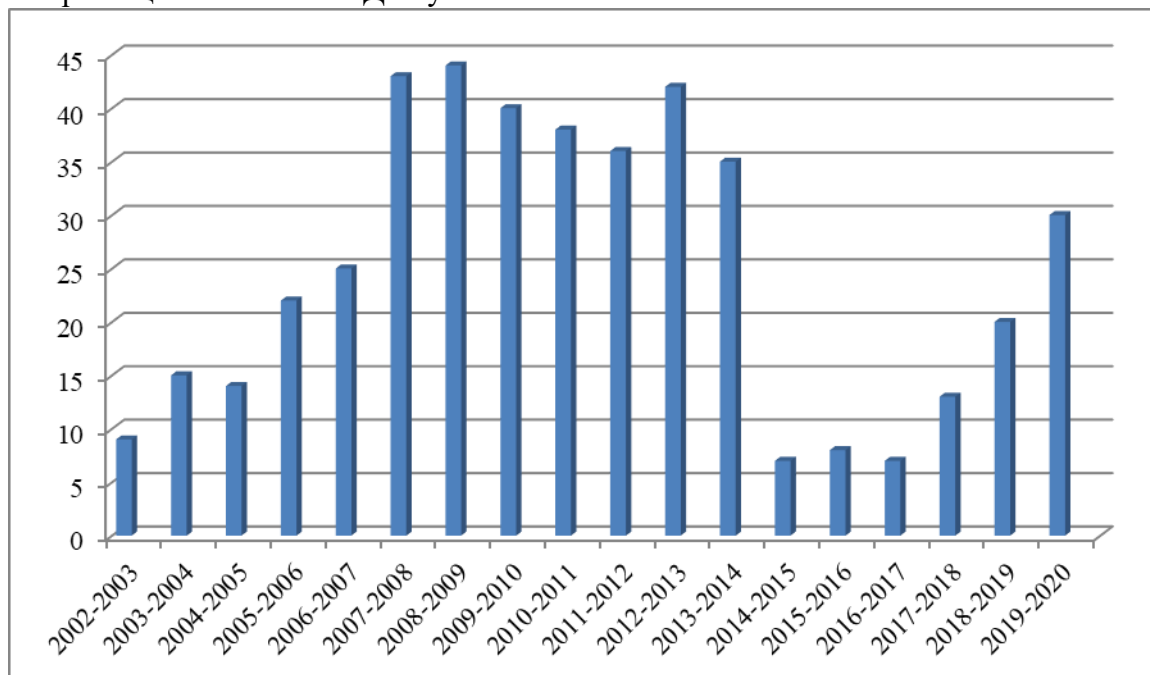

Рис. 1. Динаміка участі іноземних баскетболістів в українських командах Суперліги за період з 2002-2020 рр.

Перевага іноземних гравців у демонстрації якісного та результативного баскетболу, проведення більшої кількості ігрового часу на ігровому майданчику стала серйозною перешкодою для індивідуального удосконалення рівня спортивної майстерності, в тому числі для української студентської молоді.

Така тенденція розвитку сучасного баскетболу призвела до того, що чоловіча збірна сформована із молодих баскетболістів ЗВО на Всесвітній літній Універсіаді 2013 року посіла 19-е, у 2015 році на всесвітній Універсіаді, що проходила у Кванджу (Республіка Корея) наші національні збірні не потрапили до фінальної частини змагань, у 2017 році, у тайванському Тайбеї – 15-е місце, у 2019

році, в італійському Неаполі чоловіча збірна України у фіналі, поступившись команді США, з рахунком 85:63 взяла «срібло» Універсіади, повторивши досягнення 14 – річної давнини.

Наступним кроком ФБУ задля збереження інтересів вітчизняного баскетболу було прийняте рішення щодо регулювання процесів залучення іноземних гравців в український баскетбол, зміст якого дозволив ввести ліміт на кількість іноземних гравців у складі команди та під час гри на майданчику. Прийняття таких необхідних дій, кризові події зі зменшенням фінансових можливостей українських клубів значно вплинуло на кількість іноземних гравців в українських

баскетбольних клубах, кількість яких залишилася на позначці 40–45% (Безмилов, & Шинкарук, 2020).

Поступово показники почали повертатися до даних докризового періоду, але ситуація з пандемією, введенням військового стану, виникнення складнощів з безпекою проведення змагань у лютому 2022 року теж негативно позначилося на їх присутності.

Продовжуючи тематику історії розвитку баскетболу дослідник О. Ю. Павленко звернув увагу на той факт, що вся вона тісно пов'язана з життям студентської молоді, автор вбачає що для ефективного розвитку сучасного студентського баскетболу необхідно виконати наступні конструктивні дії: створювати університетські спортивні клуби; проводити чемпіонати країни між клубами ЗВО; впроваджувати в практику проведення змагань між командами баскетбольних клубів на міжнародному рівні; дозволити приймати участь студентських баскетбольних команд у чемпіонаті країни; запрошувати до студентських команд найдосвідчених українських і зарубіжних фахівців баскетболу, які мають практичний досвід в інших національних лігах (Павленко, 2018).

На думку В. М. Платонова, сьогодні, перспективні шляхи подальшого розвитку професійного спорту в Україні необхідно пов'язувати з формуванням і зміцненням його національних структур та вдосконалення процесу їх інтеграції до міжнародних структур професійного спорту (Платонов, 2015).

В цьому процесі доречно виділити декілька напрямків:

1) необхідно створити передумови до більш цивілізованого переходу спортсменів до іноземних професійних клубів, з постійним підтриманням зв'язку з українським спортом. Використання прибутків від трансферу на розвиток українського баскетболу, із урахуванням вкладу кожної спортивної організації та окремих фахівців у підготовку відповідного спортсмена;

2) розширити мережу внутрішніх змагань з професійного спорту, організовувати і проводити в країні міжнародні професійні турніри;

3) побудувати в країні інфраструктуру професійного спорту як сферу розважального бізнесу, орієнтовану на створення спортивного видовища високої якості та формування потенційного споживача – глядачів, засобів масової інформації, спонсорів;

4) сприяти активному залученню перспективних джерел прибутку – продаж прав на телетрансляцію змагань, рекламно-спонсорської та ліцензійно-комерційної діяльності, концесії спортивних споруд, будівництву автостоянок навколо спортивних споруд, де проводяться змагання тощо;

5) вдосконалювати державне законодавства, яке б стимулювало розвиток бізнесу в країні;

6) формувати правові основи професійного спорту в Україні з урахуванням міжнародного досвіду його функціонування.

Тоді професійними видами спорту зможуть стати лише ті, які мають достатню популярність у широкого кола глядачів, засобів масової інформації та спонсорів.

В умовах сьогодення важливу роль у цьому контексті відведено телебаченню та Інтернету. Фактично будь-яку статистичну інформацію про гравця, здобутки команди за будь-які роки, відео повтор ігор національного чемпіонату, чемпіонату NBA можна переглянути у будь-який час, на сайті ФБУ, мережі Інтернет. Це є одна з найбільш вагомих переваг популяризації баскетболу, як професійного виду спорту.

Подальший ефективний розвиток професійного спорту (це стосується і баскетболу) в Україні можливий лише за умов зменшення економічного та управлінського впливу держави та широкого залучення приватного капіталу.

Зміни, які відбулися останнім часом в правилах змагань з баскетболу спрямовані на підвищення видовищності та інтенсивності гри. При цьому значно

збільшилися вимоги до рівня функціональної та фізичної підготовленості баскетболістів (Платонов, 2015; Хіменес, & Еделєв, 2022).

Останнім часом в багатьох країнах світу спостерігається тенденція залучення до занять баскетболом дітей меншого віку та збільшення тривалості виступів у спорті вищих досягнень дорослими гравцями. В провідних баскетбольних країнах світу (США, Іспанія, Франція, Литва, Сербія та ін.) баскетболом починають займатися в 5–6 років. В Україні, згідно Навчальної програми з баскетболу для ДЮСШ, рекомендованим віком для занять баскетболом є вік 8–9 років. Потрібно розуміти, що мова не йде, як вважають деякі фахівці про ранню спеціалізацію та форсування підготовки юних спортсменів. Заняття мають загальнорозвиваючий характер. Тренування при цьому проводяться за правилами міні-баскетболу. В даному віці формується важливих руховий фундамент, який у майбутньому стане запорукою оволодіння більш складними специфічними технічними та тактичними діями. Спостерігається також тенденція до збільшення виступів у спорті вищих досягнень віковими відомими баскетболістами, які відіграють важливу роль у популяризації гри та привабленні глядачів на змагання (Поплавський, et al., 2019).

Тривалість виступів на найвищому рівні сьогодні значно зросла. Зірки світового баскетболу продовжують виступати до 40 років і більше.

Набувають популярності у всьому світі і різновиди баскетболу. У 2017 році МОК, враховуючи динамізм та привабливість для глядачів, прийняв рішення включити до програми Ігор XXXII Олімпіади 2020 року в м. Токіо баскетбол 3Х3. Цей різновид баскетболу значно відрізняється від класичної гри 5Х5. Гра проходить у більш високих режимах інтенсивності та силовому контакті. На сьогоднішній день в Україні (як і в інших країнах) цілеспрямовано не відбувається підготовка гравців з баскетболу 3Х3. За збірні виступають

професійні спортсмени, які виступають у класичному баскетболі.

Підсумовуючи, відзначимо те, що баскетбол в Україні є популярним видом серед населення, ним займаються понад 40 тисяч осіб різних вікових категорій, працюють з ними більш ніж 1000 тренерів. У рамках спортивно-технічної та суддівської комісії створено виконавчий комітет, який координує роботу та організує підвищення кваліфікації тренерів, викладачів, представників суддівського корпусу. В наш час чемпіонати України обслуговують близько 85 арбітрів та 30 технічних комісарів (у тому числі 8 арбітрів та 4 комісари ФІБА). Сьогодні, чоловіча українська збірна команда України готується до кваліфікаційного відбору на чемпіонат світу 2023, який розпочнеться 25 серпня в Індонезії, Японії та Філіппінах.

В нинішніх умовах баскетбол є цілком самостійний, незалежний, професійний перспективний вид спорту, що знайшов своє вираження в багатьох сферах рухової активності всіх вікових груп населення, так і у спортсменів високої спортивної кваліфікації (Помещикова, et al., 2020; Хіменес, & Еделєв, 2022).

Висновки. Отже сучасний баскетбол в Україні за короткий історичний шлях зробив великий крок у своєму професійному становленні. Наданий матеріал надає можливість ознайомитися з історичними аспектами становлення баскетболу як професійного виду спорту, сучасними тенденціями баскетболу та перспективами розвитку в Україні. Формування знань з історії розвитку, сучасного стану баскетболу необхідно для інтелектуального світогляду молоді, засвоєння теоретичного матеріалу з дисциплін: «Історія спорту», «Теорія і методика спортивних ігор», «Професійний спорт», якісної підготовки майбутніх фахівців з баскетболу.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у спостереженні за динамікою змін тенденцій розвитку сучасного

професійного баскетболу в Україні і на міжнародному рівні.

Конфлікт інтересів. Автори відзначають, що не існує ніякого конфлікту інтересів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Балацька, Л.В., & Головачук, В.В. (2021). Особливості розвитку історичних етапів баскетболу в Україні. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*, Вип. 2(130), 26–29. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.2\(130\).06](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.2(130).06)
- Батьковська, А. М., & Ткаченко, М.І. (2016). Передумови розвитку жіночого баскетболу в Україні. *Баскетбол: історія, сучасність, перспективи* : матеріали I Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної інтернетконференції (м. Дніпро, 20–21 грудня), 21–24.
- Безмилов, М., & Шинкарук, О. (2020). Тенденції та актуальні проблеми підготовки баскетболістів високого класу в сучасних умовах глобалізації та популяризації баскетболу. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*, Вип. 9 (28), 112–131. DOI: 10.31652/2071-5285-2020-9(28)-112-131
- Безмылов, Н. Н., Шинкарук, О. А., & Митова, Е. А. (2016). Комплексная оценка уровня подготовленности баскетболистов в профессиональные клубы при проведении ежегодной процедуры драфта в НБА. *Фізична культура спорт та здоров'я нації*, 2, 112–119.
- Мітова, О.О., & Оніщенко, В.М. (2016). *Теоретичні аспекти з міні-баскетболу для тренерів початкової підготовки (розраховано на дітей 6-7 років): методичні рекомендації для тренерів ДЮСШ та СДЮСШОР*. Дніпро.
- Остапенко, Ю.О., Остапенко, В.В. (2020). Спортивні ігри у професійному становленні студентів економічного профілю. *Спортивні ігри*, 3 (17), 33–42. doi: 10.15391/si.2020-3.04
- Павленко, О.Ю. (2018). Навколишнє середовище спортивних клубів закладів вищої освіти. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*, 5(24), 246–51. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1293776>
- Платонов, В.Н. (2015). *Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения: учебник [для тренеров]: в 2 кн.* Киев. Олимпийская литература. Кн. 2.
- Платонов, В.Н. (2015). *Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения: учебник [для тренеров]: в 2 кн.* Киев. Олимпийская литература. Кн. 1.
- Помещикова, І.П., Чуча, Н.І., Ляхова, Т.П., & Телешик, Н.С. (2020). Розвиток руху ветеранів баскетболу. *Спортивні ігри*, 3 (17), 69–81. doi: 10.15391/si.2020-3.07
- Поплавський, Л. Ю., Мітова, О.О., Маслова, О.В., Безмилов, М.М., Мурзін, Є.В., & Четвертак О.А. (2019). *Баскетбол. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності та спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю*. Київ: ФБУ.
- Поплавський, Л.П., & Маслова, О. (2013). Визначення еволюційних етапів формування правил гри в баскетбол та їх порівняльна характеристика з історичними етапами розвитку баскетболу як виду спорту. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*, 1 (21), 358–361.
- Поплавський, Л.Ю. (2004). *Баскетбол*. Київ. Олімпійська література.
- Президент України. *Про Національну доктрину розвитку освіти в Україні на період до 2021 року* [цитовано 2016 Квіт. 23]. 2013. Чер. 25. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/>
- Президент України. *Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року* [цитовано 2016 Трав. 30]. Указ № 42/2016, 2016. Лют. 9. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/42/2016/>

- Сушко, Р. (2017). Аналіз проблемних питань розвитку спортивних ігор з урахуванням чинників глобалізації спорту вищих досягнень. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*, 3(22), 441–445.
- Сушко, Р.О. (2018). Влияние процессов глобализации на развитие спортивных игр. *Наука в Олимпийском спорте*, 4, 3945
- Хижняк, Г. (2016). Роздуми про сучасність українського баскетболу. *Баскетбол: історія, сучасність, перспективи* : матеріали I Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної інтернетконференції (м. Дніпро, 20–21 грудня). Дніпро, 59–61.
- Хіменес, Х., & Еделєв, О. (2022). Глобалізація соціальної практики професійного спорту в сучасних умовах розвитку. *Спортивні ігри*, 2(24), 140–154. doi: 10.15391/si.2022-1.13
- Хромаєв, З.М., Волошин, А.П. (2006). *Баскетбол незалежної України*. Київ. «МП Леся»
- Doroshenko, E, Sushko, R, Koryahin, V, Pityn, M, Tklich, I, & Blavt, O. (2019). The competitive activity structure of highly skilled basketball players on the basis of factor analysis methods. *Human Movement*, 20 (4), 33–40. doi: <https://doi.org/10.5114/hm.2019.85091>
- Sushko, R, & Doroshenko, E. (2017). Professionalization issues of concern as a factor of sports games globalization (basing on basketball). In: Proceedings of the VII International Academic Congress "Fundamental and Applied Studies in EU and CIS Countries"; 2017 February 26–28; United Kingdom, Cambridge, England. "Cambridge University Press", 128–132.
- Kozina, Zh., Ciesliska, M. (2018). *Theoretical concept of individualization in sport*. Poznan: Osrodek Rekreacji, Sportu i Edukacji.

Стаття надійшла до редакції: 10.01.2023

Опубліковано: 03.02.2023

Anotation. Ostapenko Yu.O., Stasyuk R.N., Dolgova N.O., Salatenko I.O. **Historical aspects and prospects of the development of basketball in independent Ukraine as a professional sport.** The article is devoted to the formation of knowledge on the history of the development of basketball in the times of independent Ukraine, necessary for the professional formation of future specialists in physical education and sports. The article examines the historical aspects and prospects of the development of professional basketball in Ukraine. The information, based on the generalization of theoretical material about the achievements of Ukrainian athletes, coaches, specialists of Ukrainian basketball on the international arena, is highlighted. The purpose of the research is to determine the historical aspects of the formation and development prospects of basketball as a professional sport. Results of the research. The latest path in the history of basketball development is reflected, starting with 1991, the year of the declaration of independent Ukraine. Since 1992, Ukraine has created its own National Olympic Committee. This year, the independent public organization FBU (Basketball Federation of Ukraine) was approved at the state level. In 1993, the Law of Ukraine "On Physical Culture and Sports" was adopted, which gave the right to the formation of professional sports structures. In 1993, the NOC of Ukraine was finally recognized by the International Olympic Committee. In 1995, the women's national team of Ukraine won the title of European champions for the first time. In 2005, the first professional basketball club "BC Kyiv" was founded. In connection with changes in the rules for the organization of FBU competitions in the national championship, foreign basketball players are allowed to participate for the first time. The state is undergoing changes in standards in the National Strategy for the Development of Education, Physical Culture and Sports until 2021, and the National Strategy for Healthy Physical Activity in Ukraine until 2025. Several ways of solving the problem related to the development of professional sports in Ukraine have been considered. Added data on the importance of student sports, physical education and basketball in institutions of higher education. The research made it possible to determine the key historical events, the most significant achievements of athletes, coaches, organizers, in the formation of basketball at the professional level, conditions for further development in Ukraine. Conclusions. The provided material provides an opportunity to

get acquainted with the historical aspects of the formation of basketball as a professional sport in Ukraine and the prospects for its development in the future. The formation of knowledge about the history of development, the current state, the prospects for the development of basketball is necessary for the intellectual worldview of young people, the assimilation of theoretical material from the disciplines: "History of Sports", "Theory and Methodology of Sports Games", "Professional Sports", quality training of future basketball specialists.

Keywords: basketball; professional sports; history; team; federation; developmen.

References

- Balatska, L.V., & Holovachuk, V.V. (2021). Osoblyvosti rozvytky istorichnyh etapiv basketboly v Ukraini. [Peculiarities of the development of the historical stages of basketball in Ukraine]. *Naukovyj chasopys NPU imeni M.P. Dragomanova* [Scientific journal of the NPU named after M.P. Dragomanova], no 2(130), 26–29. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.2\(130\).06](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.2(130).06) [in Ukrainian].
- Poplavskiy, L.Yu., Mitova, O.O., Maslova, O.V., Bezmylov, M.M., Murzin, E.V., & Chetvertak, O. A. (2019). *Basketball. Navchalna programa dlya dytacho-ynatskih sportivnyh shkil, sprcializovanyh dytacho-ynatskih shkil olimpiskogo rezervy, shkil vyshchoi sportyvnoi maisternosti ta specializovanyh navchalnyh zakladiv sportyvnoho profily.* [Curriculum for children's and youth sports schools, specialized children's and youth schools of the Olympic reserve, schools of higher sports skills and specialized educational institutions of the sports profile]. Kyiv [in Ukrainian].
- Batkovska, A.M., & Tkachenko, M.I. (2016). Peredymovy rozvytky zhinochoho basketboly v Ukraini. [Prerequisites for the development of women's basketball in Ukraine]. *Basketbol: istorija, suchasnist', perspektyvy* [Basketball: history, modernity, prospects]: materials of the 1st All-Ukrainian scientific and practical internet conference with international participation [Dnipro, December 20-21], 21–24. [in Ukrainian].
- Bezmylov, M., & Shinkaruk, O. (2020). Tendenzii ta aktyalni problemy pidgotovky basketbolistiv vysokogo klasy v sychasnyh umovah globalizazii ta popularizazii basketboly [Trends and actual problems of training high-class basketball players in modern conditions of globalization and popularization of basketball]. *Fizychna kul'tura, sport ta zdorov'ja nacii'* [Physical culture, sport and health of the nation], no 9(28), 112–131. DOI: 10.31652/2071-5285-2020-9(28)-112-131 [in Ukrainian].
- Bezmylov, N.N., Shinkaruk, O.A., & Mytova, E.A. (2016). Complexna ozinka rivnya pidgotovlenosti basketbolistiv v profesiini clyby pry provedeni shchorichnoi prozedury drafta v NBA [Comprehensive assessment of the level of preparation of basketball players for professional clubs during the annual draft procedure in the NBA]. *Fizychna kul'tura sport ta zdorov'ja nacii'* [Physical culture, sport and the health of the nation], no 2, 112–119. [in Ukrainian].
- Mitova, O.O., & Onishchenko, V.M. (2016). *Teoretychni aspekty z mini-basketboly dlya treneriv pochatkovoї pidgotovky (rozrahovano na ditey 6-7 rokiv).* [Theoretical aspects of mini-basketball for coaches of primary training (intended for children 6-7 years old): methodological recommendations for coaches of the Youth and Youth Sports Schools], Dnipro [in Ukrainian].
- Ostapenko, Yu.O., & Ostapenko, V.V. (2020). Sportyvni igry u profesiynomy stanovleni studentiv ekonomichnogo profily. [Sports games in the professional formation of economic students]. *Sportyvni igry* [Sports games], 3 (17), 33–42. doi: 10.15391/si.2020-3.04 [in Ukrainian].
- Pavlenko, O.Yu. (2018) Navkolyshne seredovysche sportyvnyh clubiv zakladiv vyschoi osvity. [The environment of sports clubs of higher education institutions]. *Fizychna kul'tura, sport ta zdorov'ja nacii'* [Physical culture, sport and health of the nation], no 5(24), 246–51. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1293776> [in Ukrainian].
- Platonov, V.N. (2015). *Sistema podgotovki sportsmenov v olimpijskom sporte. Obshhaja teoriya i ee prakticheskie prilozhenija.* [The system of training athletes in Olympic sports. General

- theory and its practical applications: textbook] [for trainers]: in 2 books. Kyiv. Olympic literature. Book 1 [in Russian].
- Platonov V. N. (2015). Sistema podgotovki sportsmenov v olimpijskom sporte. Obshhaja teorija i ee prakticheskie prilozhenija. [The system of training athletes in Olympic sports. General theory and its practical applications: textbook] [for trainers]: in 2 books. Kyiv. Olympic literature. Book 2. [in Russian].
- Pomeshchikova, I.P., Chuch, N.I., Lyakhova, T.P., & Teleshyk, N.S. (2020). Rozvytok ryhy veteraniv basketboly. [Development of the movement of basketball veterans]. *Sportyvni igry* [Sports games]. no 3. (17), 69–81. doi: 10.15391/si.2020-3.07 [in Ukrainian].
- Poplavskiy, L.Yu. (2004). *Basketball* [Basketball]. Kyiv. Olympic literature. [in Ukrainian].
- Poplavskiy, L.P., & Maslova, O. (2013). Vyznachenya evolutiinyh etapiv formuvania pravyl gry v basketbol ta ih porivnyalna characteristic z istorychnymy etapamy rozvytky basketboly yak vydy sporty [Determination of the evolutionary stages of the formation of basketball game rules and their comparative characteristics with the historical stages of the development of basketball as a sport]. *Fizychne vyhovannja, sport i kul'tura zdorov'ja u suchasnomu suspil'stvi* [Physical education, sports and health culture in modern society], no 1(21), 358–361. [in Ukrainian].
- President of Ukraine. *Pro nationalny doktryny rozvytky osvity v Ukraini na period do 2021 roky* [About the National Doctrine of Education Development in Ukraine for the period until 2021] [cited 2016 Apr. 23]. 2013. Cher. 25. [Electronic resource]. Retrieved from: [//zakon3/rada.gov.ua/laws/show/344/2013/](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/) [in Ukrainian].
- President of Ukraine. *Pro naziotionalny strategiy z ozdorovchoi ryhovoï aktyvnosti v Ukraini na period do 2025 roky*. [About the National strategy for healthy physical activity in Ukraine for the period until 2025] [cited 2016 Trav. 30]. Decree No. 42/2016, 2016. February. 9. [Electronic resource]. Retrieved from: [https://zakon3/rada.gov.ua/laws/show/42/2016/](https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/42/2016/) [in Ukrainian].
- Sushko, R.O. (2017). Analiz problemnyh pytan rozvytky sportyvnyh igor z urahuvannyam chinnykiv globalizatsii sporty vyshchyh dosyagnen. [Analysis of problematic issues of the development of sports games taking into account the factors of globalization of sports of higher achievements]. *Fizychna kul'tura, sport ta zdorov'ja nacii'* [Physical culture, sport and health of the nation], no 3(22), 441–445.
- Sushko, R.O. (2018). Vplyv processiv globalizatsii na rozvytok sportyvnyh igor. [The influence of globalization processes on the development of sports games]. *Nauka v Olymпыjskom sporte* [Science in Olympic sports] no 4, 3945. [in Ukrainian].
- Hyzhnjak, G. (2016). Rozdymy pro sychasnist ukraïnskogo basketboly. [Reflections on the modernity of Ukrainian basketball. *Basketbol: istorija, suchasnist', perspektyvy* [Basketball: history, modernity, prospects]: materials of the 1st All-Ukrainian scientific and practical internet conference with international participation (Dnipro, December 20-21)]. Dnipro, 59–61. [in Ukrainian].
- Himenes, H., & Edeljev, O. (2022). Globalizatsia sotialnoi practyky professinogo sporty v suchasnyh umovah rozvytky. [Globalization of the social practice of professional sports in modern conditions of development]. *Sportyvni igry* [Sports games], no 2(24), 140–154. doi: 10.15391/si.2022-1.13 [in Ukrainian].
- Khromaev, Z.M., & Voloshyn A.P. (2006). *Basketbol nezalezhnoi Ukrainy*. [Basketball of independent Ukraine]. Kyiv. "MP Lesya" [in Ukrainian].
- Doroshenko, E, Sushko, R, Koryahin, V, Pityn, M, Tkalych, I, & Blavt, O. (2019). The competitive activity structure of highly skilled basketball players on the basis of factor analysis methods. *Human Movement*, 20 (4), 33–40. doi: <https://doi.org/10.5114/hm.2019.85091>
- Sushko, R, & Doroshenko, E. (2017). Professionalization issues of concern as a factor of sports games globalization (basing on basketball). In: Proceedings of the VII International Academic Congress "Fundamental and Applied Studies in EU and CIS Countries"; 2017

February 26–28; United Kingdom, Cambridge, England. “Cambridge University Press”, 128–132.

Kozina, Zhl., Ciesliska, M. (2018). *Theoretical concept of individualization in sport*. Poznan: Osrodek Rekreacji, Sportu I Edukacji.

Відомості про авторів / Information about the Authors:

Остапенко Юрій Олександрович: к. фіз. вих., ст. викладач кафедри фізичного виховання і спорту, Сумський державний університет: вул. Римського-Корсакова, 2, Суми, Сумська область, 40000, Україна.

Ostapenko Yurii: Ph.D., Senior Lecturer, Department of Physical Education and Sports, Sumy State University: 2 Rimsky-Korsakova St., Sumy, Sumy Region, 40000, Ukraine.

<https://0000-0002-9843-0230>

E-mail: ostapenko1963@ukr.net

Стасюк Роман Миколайович: доцент кафедри фізичного виховання та спорту, Сумський державний університет: вул. Римського-Корсакова, 2, Суми, Сумська область, 40000, Україна.

Stasyuk Roman: Ph.D., Associate Professor, Department of Physical Education and Sport, Sumy State University: 2 Rimsky-Korsakova St., Sumy, Sumy Region, 40000, Ukraine.

E-mail: stas-r@ukr.net

<https://0000-0001-6357-6515>

Долгова Наталія Олександрівна: доцент кафедри фізичного виховання та спорту, Сумський державний університет: вул. Римського-Корсакова, 2, Суми, Сумська область, 40000, Україна.

Dolgova Nataliia: Ph.D., Associate Professor, Department of Physical Education and Sport, Sumy State University: 2 Rimsky-Korsakova St., Sumy, Sumy Region, 40000, Ukraine.

<https://orcid.org/0000-0002-5091-4762>

E-mail: n.dolgova@med.sumdu.edu.ua

Салатенко Іван Олександрович: доцент кафедри фізичного виховання та спорту, Сумський національний аграрний університет: вул. Герасима Кондратієва, 160, Суми, 40021, Україна.

Salatenko Ivan Oleksandrovyich: associate professor of the department of physical education and sports, Sumy National Agrarian University: st. Gerasima Kondratieva, 160, Sumy, 40021, Ukraine.

<https://0000-0002-4762-633X>

E-mail: fizvihovanna@gmail.com